

2025-03-20
S2025/00585 (delvis)

Socialdepartementet

Statskontoret
Box 396
101 27 Stockholm

Uppdrag till Statskontoret att följa upp och analysera effekterna av reformen om skyddat boende

Regeringens beslut

Regeringen ger Statskontoret i uppdrag att följa upp och analysera effekterna av de lagändringar som trädde i kraft den 1 april 2024 och som syftar till att stärka rättigheterna för barn och vuxna i skyddat boende. Det handlar dels om den nya lagen (2024:79) om placering av barn i skyddat boende, dels ändringar i socialtjänstlagen (2001:453).

Statskontoret ska

- följa upp hur det nya regelverket tillämpas, hur det påverkar våldsutsattas benägenhet att söka skyddat boende, hur insatser för våldsutsatta barn respektive vuxna inom vård och omsorg, skola och rättsväsende fungerar samt kompetensutvecklingen på området i berörda yrkesgrupper,
- analysera varför antalet barn i skyddat boende fluktuerar,
- följa upp kvalitetsutvecklingen i skyddade boenden bl.a. med avseende på tillgänglighet för våldsutsatta med särskilda behov till följd av funktionsnedsättningar,
- följa upp regelverkets effekter för idéburna aktörer som bedriver skyddat boende, och
- lämna förslag på hur regeringen kan utveckla den strategiska styrningen i det fortsatta arbetet med reformen av skyddat boende samt på lämpliga åtgärder för att säkerställa att syftet med reformen uppnås.

Statskontoret ska när uppdraget utförs inhämta erfarenheter från Socialstyrelsen, Linköpings universitet (Barnafrid – Nationellt centrum för

kunskap om våld mot barn), Jämställdhetsmyndigheten, länsstyrelserna, Inspektionen för vård och omsorg, Domstolsverket, Upphandlingsmyndigheten, Myndigheten för delaktighet och Myndigheten för vård- och omsorgsanalys. Statskontoret ska även inhämta erfarenheter och synpunkter från civilsamhällesorganisationer, Sveriges Kommuner och Regioner, enskilda kommuner och regioner samt andra relevanta aktörer.

I genomförandet av uppdraget ska Statskontoret särskilt beakta hur reformen har påverkat de som behöver skydd på grund av våld i nära relationer eller hedersrelaterat våld och förtryck samt genomgående beakta konsekvenserna ur ett barnrätts- och jämställdhetsperspektiv. Statskontoret ska i den mån det är lämpligt och möjligt med hänsyn till tillgängliga uppgifter även beakta hur reformen har påverkat tillgången till skyddat boende för personer som bor i områden där utanförskapet är stort eller för personer som av andra skäl kan antas vara särskilt utsatta.

Statskontoret ska senast den 29 maj 2026 lämna en skriftlig delredovisning av uppdraget till Regeringskansliet (Socialdepartementet). Myndigheten ska senast den 10 december 2027 lämna en skriftlig slutredovisning av uppdraget till Regeringskansliet (Socialdepartementet).

Redovisningen av uppdraget ska hänvisa till diarienumret för detta beslut.

Ärendet

Den 1 april 2024 trädde ett nytt regelverk om skyddat boende i kraft (prop. 2023/24:31). Genom ändringarna regleras skyddat boende som en boendeinsats enligt socialtjänstlagen till den som behöver stöd och skydd till följd av hot, våld eller andra övergrepp. Syftet med reformen är att förbättra skyddet för, och stödet till, de som är i behov av skyddat boende i allmänhet och att stärka barnrättsperspektivet för barn som följer med en vårdnadshavare till ett sådant boende i synnerhet.

När ett barn följer med en vårdnadshavare till skyddat boende ska socialnämnden alltid göra en individuell prövning av barnets behov av sådant boende. Om barnet har två vårdnadshavare och det finns samtycke från båda vårdnadshavarna ska barnet, om han eller hon bedöms ha behov av skyddat boende, beviljas insatsen med stöd av socialtjänstlagen. Om samtycke saknas från den vårdnadshavare som barnet inte placeras tillsammans med kan socialnämnden, efter ansökan hos förvaltningsrätten,

bevilja barnet insats i form av skyddat boende med stöd av den nya lagen om placering av barn i skyddat boende. Beslut om skyddat boende kan även fattas omedelbart av socialnämnden. Ett sådant omedelbart beslut ska dock underställas förvaltningsrättens prövning.

Den nya lagen möjliggör för socialnämnden att besluta om hemlighållande av vistelseort och umgängesbegränsning. Skyddet mot umgänge med en våldsam vårdnadshavare har därmed stärkts.

Socialnämnden är numera ansvarig för att tillgodose att ett barn i skyddat boende får de stöd- och hjälpinsatser som barnet behöver. En särskilt utsedd socialsekreterare ansvarar för kontakten med barn och unga. Vidare har barnets och den unges tillgång till hälso- och sjukvård och skolgång stärkts. Reformen innebär även att det har införts krav på tillstånd från IVO för att yrkesmässigt få bedriva verksamhet i form av skyddat boende. Kommuner behöver inte ansöka om tillstånd, men måste anmäla skyddade boenden till IVO.

Regeringen har gett flera myndigheter i uppdrag att stödja genomförandet av reformen, som inneburit flera förändringar i socialtjänstens och hälso- och sjukvårdens arbete för våldsutsatta i skyddat boende. Utöver den permanenta kompensationen till kommuner och regioner har dessa verksamheter liksom idéburna aktörer kunnat ta del av särskilda statsbidrag för att utveckla sitt arbete på området.

I januari 2025 beslutade regeringen proposition med förslag till en ny socialtjänstlag (prop. 2024/25:89) som föreslås träda i kraft den 1 juli samma år. Förslagen syftar till att skapa förutsättningar för en långsiktigt hållbar, mer förebyggande, lätt tillgänglig och kunskapsbaserad socialtjänst och förutsätter ett betydande omställningsarbete för verksamheten.

Skälen för regeringens beslut

Barn och vuxna i skyddat boende är en särskilt utsatt grupp. Det är därför angeläget att följa upp reformen om skyddat boende i ett tidigt skede.

Regeringen aviserade redan i propositionen Stärkta rättigheter för barn och vuxna i skyddat boenden (prop. 2023/24:31) att reformen skulle följas upp, b.l.a. med beaktande av hur regelverket tillämpas och hur det påverkar

våldsutsattas benägenhet att söka skyddat boende. I propositionen framhålls även att kvinnojourer spelar en viktig roll i att erbjuda skydd och stöd till barn och vuxna som utsätts för hot, våld eller andra övergrepp. Flera av de remissinstanser som omnämns i propositionen lyfter även de utmaningar lagändringarna kan innebära för kvinnojourer i synnerhet men för idéburna aktörer i allmänhet. Det är därför viktigt att även följa upp regelverkets effekter för idéburna aktörer som bedriver skyddat boende.

År 2024 redovisade Socialstyrelsens en kartläggning av skyddade boenden (2024-12-9374). Kartläggningen, som är genomförd innan reformen, visar att antalet barn som har spenderat minst en natt i skyddat boende varierar och att en minskning har skett sedan motsvarande kartläggning 2019. Vid 2024 års kartläggning tillbringade 4 100 barn minst en natt i skyddat boende, vilket kan jämföras med 2019 års kartläggning då 6 200 barn spenderade minst en natt i skyddat boende. Vidare visar kartläggningar från 2011 och 2016 att 3 200 respektive 1 865 barn spenderade minst en natt i skyddat boende. Regeringen anser att det behöver analyseras vad denna skillnad beror på och om någon förändring kan ses efter det att reformen genomfördes.

På regeringens vägnar

Camilla Waltersson Grönvall

Elin Hansson Vinnå

Kopia till

Arbetsmarknadsdepartementet/JÄM

Finansdepartementet/OFA SFÖ, OU

Justitiedepartementet/DÅ

Socialdepartementet/SL

Riksdagens socialutskott

Domstolsverket

Inspektionen för vård och omsorg

Jämställdhetsmyndigheten

Linköpings universitet (Barnafrid – Nationellt centrum för kunskap om våld mot barn)

Länsstyrelserna

Myndigheten för delaktighet

Myndigheten för vård- och omsorgsanalys

Socialstyrelsen

Statskontoret

Sveriges Kommuner och Regioner

Upphandlingsmyndigheten